

O DELU ARHIVSKEGA DRUŠTVA SLOVENIJE ACTIVITIES OF THE ARCHIVAL SOCIETY OF SLOVENIA

O delu Arhivskega društva Slovenije v mandatnem obdobju 2020–2022

Dne 27. marca 2020 so na korespondenčnem občnem zboru društva potekale redne volitve organov društva, v okviru katerih so bili za člane izvršnega odbora Društva za mandatno obdobje 2020–2022 izvoljeni naslednji člani izvršnega odbora: **Matej Muženič**, predsednik, **Aleš Jambreč**, podpredsednik, dr. **Zdenka Bonin**, **Nataša Budna Kodrič**, mag. **Marija Čipič Rehar**, mag. **Nina Gostenčnik**, dr. **Gregor Jenuš**, mag. **Blaž Otrin**, **Aleksandra Pavšič Milost**, mag. **Hedvika Zdovc** in dr. **Žiga Zwitter**.

Za tajnico Društva je bila že v predhodnem letu, na rednem zboru članov, 14. marca 2019, izvoljena Tanja Žohar. Ker je na korespondenčnem občnem zboru 26. marca 2021 potrdila še svoj drugi mandat, bo posle predala v letu 2023.

V tekočem mandatnem obdobju so bile sklicane 4 korespondenčne in 5 rednih sej izvršnega odbora. Skupaj je tako izvršni odbor Društva zasedal devetkrat.

Promocijska dejavnost

Stanovske nagrade in priznanja: Aškerčeva nagrada in Aškerčeva priznanja

V letu 2020 je Arhivsko društvo Slovenije (v nadaljevanju ADS) že desetič podelilo Aškerčevo nagrado in Aškerčevi priznanji za posebne dosežke na področju arhivistike in popularizacije arhivske stroke. Komisija se je v letu 2020 sestala na dveh rednih sejah, eno je opravila korespondenčno. Temu je 10. avgusta 2020 sledil javni poziv, objavljen na spletni strani ADS, in poslan na elektronske naslove članov Društva in na arhivsko dopisno listo. Komisija je nato do 9. septembra 2020 zbirala predloge za podelitev ene Aškerčeve nagrade in dveh Aškerčevih priznanj.

Prispelo je 10 predlogov, od katerih so bili trije predlogi za Aškerčevo nagrado in sedem predlogov za Aškerčevi priznanji, kot je na svoji seji 11. septembra 2020 ugotovila komisija. Slednja je nato na svoji 5. seji 19. septembra 2020 na temelju javnega glasovanja soglasno izbrala nagrajence. Aškerčevo nagrado za življenjsko delo na področju varovanja in ohranjanja slovenske arhivske dediščine ter njenega posredovanja javnosti je prejela **Marija Hernja Masten**. Eno Aškerčevo priznanje sta si za pripravo *Zbirnega kataloga rokov hrambe dokumentarnega gradiva v javni upravi (Uradni list RS, št. 49/19)* delili **Vesna Gotovina** in mag. **Hedvika Zdovc**. Drugo Aškerčevo priznanje je šlo v roke **Nataši Budna Kodrič**, in sicer za kritično objavo virov v delu »*Korespondenca Jožefine in Fidelija Terpinca (1825–1858)*« (Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije, 2018, 383 strani).

Slovesna podelitev je v znamenju preventivnih ukrepov za omejevanje prenosa in širjenja virusa SARS CoV-2 potekala 16. oktobra 2020 v Veliki sejni dvorani Mestne hiše v Ljubljani. Dane okoliščine so močno okrnile slovesni značaj dogodka, saj so bili navzoči le nagrajenci in podeljevalci. Slavnostni govornik je bil častni član ADS in Aškerčev nagrajenec iz leta 2010 prof. dr. **France Dolinar**. Nagrado in priznanji sta podelila predsednik komisije dr.

Skupna fotografija vseh udeležencev na podelitvi Aškerčevih nagrad in priznanj 16. 10. 2020 (Foto: Tina Arh).

Andrej Nared in predsednik društva **Matej Muženič**. Dogodek je povezoval dr. **Gregor Jenuš**.

Izobraževalna dejavnost

30. zborovanje Arhivskega društva Slovenije v Rimskih Toplicah

V Rimskih Toplicah je 30. septembra in 1. oktobra 2021 potekalo že 30. zborovanje ADS, ki ga je Društvo pripravilo v sodelovanju z Zgodovinskim arhivom Celje. Tema zborovanja je bila: *»Hibridni arhivi pri javnopravnih osebah: pomisleki in težave zaradi sočasnega upravljanja z gradivom v elektronski obliki in gradivom v fizični obliki; kako slednje vpliva na izvajanje arhivske javne službe«*.

Gre za problematiko, ki je danes za uresničevanje našega temeljnega poslanstva še kako aktualna. Arhivisti in arhivistke se vsakodnevno srečujemo z dokumenti, ki so zapisani na različnih nosilcih zapisa. Opaziti je, da gredo številne napovedi v smeri popolne digitalizacije poslovanja, ko naj bi operirali le še z dokumenti v elektronski obliki. V želji po učinkovitejšem in rentabilnejšem poslovanju z dokumentarnim gradivom se vse več naših ustvarjalcev oziroma javnopravnih oseb odloča za brezpapirno poslovanje. Vendar se v realnosti arhivisti na terenu še vedno srečujemo z dokumenti, ki so nastali v fizični obliki oziroma na fizičnem nosilcu zapisa, in tudi z dokumenti, ki so prvotno nastali v elektronski obliki oziroma bili vanjo pretvorjeni. Tako ali drugače imamo opravka s hibridnim gradivom, ki predstavlja dve različni dimenziji arhivov, čemur je sledil tudi namen zborovanja: izmenjava pogledov in izkušenj za lažje spoprijemanje z novimi izzivi na področju »dematerializacije« in »digitalizacije« dokumentarnega gradiva.

Zborovanje se je začelo s pozdravnimi nagovori približno osemdesetih udeležencev. Najprej je pozdravil predsednik društva **Matej Muženič**, sledili so

še pozdravni nagovori direktorja Zgodovinskega arhiva Celje dr. **Boruta Batagelja**, podžupana občine Laško, ki je odgovoren za področje družbenih dejavnosti, **Jožeta Senice** in dr. **Hrvoja Stančiča**, člana izvršnega odbora Hrvaškega arhivskega društva in rednega profesorja na Filozofski fakulteti Univerze v Zagrebu.

Na govorniški oder je s svojim referatom prva stopila mag. **Hedvika Zdovc** s temo »Hibridno poslovanje na območju Zgodovinskega arhiva Celje«. Sledil je prispevek dr. **Tanje Martelanc**, s katerim je problematizirala hibridno in digitalno poslovanje ustvarjalcev arhivskega gradiva s področja uprave na primerih ustvarjalcev, ki so v pristojnosti Pokrajinskega arhiva Nova Gorica. Kako poteka hibridno poslovanje na področju pravosodja oziroma sodišč in tožilstva, sta predstavili **Anja Prša** iz Zgodovinskega arhiva Celje in mag. **Aida Škoro Babić** iz Arhiva Republike Slovenije. Dr. **Jože Škofljanec**, ravno tako iz Arhiva Republike Slovenije, nas je nato seznanil z možnimi zadregami pri spoprijemanju s hibridnimi zapisi, s poudarkom na vrednotenju, hrambi in izročanju arhivom vsebinsko povezanega fizičnega in digitalnega arhiva. Žal tudi tokrat ni šlo brez covid-19, zato je bil prispevek odsotne **Nežike Erzetič Drnovšek** na temo hibridni arhivi v splošni bolnišnici vnaprej posnet in nato predvajan.

Po krajšem premoru so sledile predstavitve o arhiviranju televizijskega gradiva, ki so jih pripravili kolegi **Boštjan Dornik**, **Petra Iskra** in **Aleksander Lavrenčič**. Drugi sklop predstavitve referatov sta zaključila dr. **Hrvoje Stančič** in **Željko Trbušič** z referatom o kodiranem besedilu kot primarnem atributu digitaliziranih besedilnih dokumentov.

Popoldanski del programa je nato predvidel še predstavitev strategije projekta e-ARH.si, ki naj bi jo predstavil direktor Arhiva Republike Slovenije dr. **Bojan Cvelfar**, ki nas je podrobneje seznanil z dosežnimi rezultati in predvideno strategijo za v prihodnje.

Prvi dan zborovanja se je zaključil ob prijetnem druženju na Aškerčevi domačiji na Senožetih, kjer je del svoje mladosti preživel Anton Aškerc, poleg drugega znan tudi kot mestni arhivar v Ljubljani.

Nagovor direktorja Zgodovinskega arhiva Celje dr. Boruta Batagelja na zborovanju Arhivskega društva Slovenije v Rimskih Toplicah (Foto: FA Sherpa).

Drugi delovni dan zborovanja se je začel z delavnico dr. **Jožeta Škofljanca** o notranjih pravilih za nemoteno opravljanje javne arhivske službe. Sledil je krajši video nagovor ministra za digitalno preobrazbo **Marka Borisa Andrijančiča**. Za konec je bila organizirana okrogla miza o nedostopnosti arhivskega gradiva zaradi varstva občutljivih osebnih podatkov. Na odgovore, ki so jih vnaprej zastavili člani društva, so odgovarjali mag. **Urban Brulc** iz urada informacijske pooblaščenke, **Tadej Cankar** in dr. **Bojan Cvelfar** iz Arhiva Republike Slovenije in mag. **Nada Čibej** iz Pokrajinskega arhiva Koper. Okrogla miza je pokazala, da so tovrstne razprave brez dvoma dobrodošle in tudi potrebne na poti do enotnih in praktičnih rešitev znotraj arhivske stroke.

Ob koncu zborovanja je komisija za sklepe, ki so jo sestavljali mag. **Nada Čibej**, mag. **Nina Gostenčnik**, dr. **Zdenka Semlič Rajh** in dr. **Borut Batagelj**, oblikovala šest sklepov, ki so jih udeleženci zborovanja enotno potrdili. Izšel je tudi zbornik, v katerem so zbrani vsi referati, ki so bili predstavljeni na dogodku.

Publikacija Arhivi

Kljub ne ravno naklonjenemu obdobju za raziskovalno dejavnost je v letu 2020 izšel 43. letnik revije *Arhivi* v že uveljavljenem obsegu dveh številka na skupno 558 straneh. Številki sta sestavljeni iz standardnih sklopov, medtem ko ju popestrita prispevka ob jubilejih Vladimirja Žumra in Darinke Drnovšek. Drugi številki je bila v duhu okoliščin dodana rubrika Nalezljive bolezni skozi čas, v okviru katere je bilo objavljenih pet izjemno zanimivih člankov.

V letu 2021 je izšel 44. letnik *Arhivov* v dveh številkah na skupno 522 straneh. Obe številki sta bili tematsko zastavljeni, in sicer na temo Sodstvo, zakonodaja in pravosodje. Poleg številnih relevantnih prispevkov na to temo je druga številka opremljena še s prispevkom o jubilejni osemdesetletnici dr. Franceta Dolinarja. Žal so strani zapolnjene tudi s tremi prispevki v spomin pokojnim arhivistom.

Publikacija Viri

V letu 2020 je izšla ena, in sicer 43. številka Virov avtorja **Jureta Volčjaka** z naslovom *Ordinacijski zapiski Oglejskega patriarhata 1701–1749* (Ljubljana, Arhivsko društvo Slovenije, 2020, 276 strani).

Kljub ne ravno obetavnim napovedim glede izdaje Virov v letu 2021 je naposled le izšla 44. številka Virov avtorja **Franceta Martina Dolinarja** z naslovom *Ljubljanska škofija v dokumentih (nad)škofa Antona Vovka Svetemu sedežu 1945–1963* (Ljubljana, Arhivsko društvo Slovenije, 2021, 117 strani).

Zaradi neugodnih epidemioloških razmer so bili člani društva žal prikrajšani za javno predstavitev obeh številka.

Mednarodna dejavnost

Epidemiološke razmere v Sloveniji so močno okrnile sodelovanje ADS s tujimi arhivskimi društvi in tako otežile spremljanje razvoja arhivske stroke onkraj naših meja. V letu 2020 smo imeli možnost prek spleta spremljati le 30. mednarodni arhivski dan v organizaciji Mednarodnega inštituta arhivskih znanosti Trst–Maribor, kjer sem kot predstavnik društva pozdravil udeležence.

V letu 2021 je mednarodna dejavnost ponovno nekoliko oživela, kar so nekateri člani s koristjo izkoristili. **Aleksandra Pavšič Milost** se je med 6. in 8. oktobrom 2021 udeležila mednarodnega arhivskega posvetovanja srbskega arhivskega društva v Novem Sadu, ki je potekalo pod naslovom »*Arhivi – preteklost, ki traja*«.

Mag. **Hana Habjan** se je udeležila mednarodne konference v okviru 41. avstrijskega arhivskega dne v Innsbrucku, ki je potekala 20. in 21. oktobra 2021.

Sam sem se imel priložnost med 26. in 29. oktobrom 2021 udeležiti 6. kongresa hrvaških arhivistov v Splitu, ki je potekal pod naslovom »*Na pragu 3. desetletja 21. stoletja – vključenost kot pogoj*«. Prav tako sem imel ponovno priložnost nagovoriti udeležence 31. mednarodnega arhivskega dne, ki je tako kot v letu poprej potekalo prek spleta, in sicer 29. in 30. novembra 2021.

Poročila udeležencev navedenih mednarodnih dogodkov so bila objavljena v publikaciji *Arhivi*. Društvo je del izdatkov, ki so bili predvideni za mednarodno sodelovanje v letih 2020 in 2021, namenilo za članstvo v pomembni mednarodni organizaciji, Mednarodnem arhivskem svetu (International Council on Archives – ICA). Članstvo je bilo obnovljeno za leti 2020 in 2021.

Imenovanje predstavnikov društva za sodelovanje z drugimi sorodnimi institucijami in društvi

V letu 2020 je bila mag. **Hedvika Zdovc** imenovana za predstavnico ADS v strokovnem svetu Zgodovinskega arhiva Ljubljana (ZAL). Do imenovanja je prišlo zaradi odstopne izjave dotedanje predstavnice dr. **Zdenke Semlič Rajh**, saj je bila slednja dne 28. septembra 2020 imenovana za vršilko dolžnosti direktorice ZAL.

Splošne naloge in posebne zasluge društva

Celotno mandatno obdobje 2020–2022 je močno zaznamoval izbruh pandemije novega koronavirusa (COVID-19), kar se je malodane odražalo na vseh področjih delovanja društva. Med drugim so bili člani društva kar dve leti zapored prikrajšani za strokovni ekskurziji nadaljevalne kolokvije o razumevanju in izvajanju arhivske zakonodaje, kar nam je uspelo nekoliko nadomestiti z okroglo mizo v sklopu 30. zborovanja ADS in navsezadnje za druženje ob občnem zboru članov Društva, ki je kar tri leta zapored potekal korespondenčno.

Zaradi razglašene pandemije so bili obenem zaprti oziroma javnosti nedostopni tudi arhivi. S časom je bilo zaznati precejšnjo mero negotovanja pri naših rednih uporabnikih storitev. V želji po opozoritvi pristojnih organov, v konkretnem primeru Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ), da se arhivi vsekakor zavedamo resnosti nastale situacije, a da si želimo čimprejšnjega odprtja, seveda ob upoštevanju vseh preventivnih ukrepov, je ADS na NIJZ naslovil poziv k oceni o možnosti ponovnega odprtja arhivskih čitalnic. Kolikšne zasluge gre pripisati pozivu, težko ocenim, pomembno je le, da so arhivi kmalu za tem prejeli smernice glede ponovnega odprtja čitalnic za javnost.

Poudariti velja tudi plemenito akcijo Društva, ko je v letu 2021 brezplačno odstopilo dosedanje izvode *Arhivov* in Virov Škofijski knjižnici v Pakracu na Hrvaškem, ki je med vihro državljanske vojne izgubila svoje prostore in posledično tudi velik del knjižne zbirke.

Ob koncu leta 2020 je bilo društvo pozvano, ali bi lahko naslovilo pismo podpore za poimenovanje ene od ljubljanskih ulic po Karlu Verstovšku na Komisijo za poimenovanje naselij in ulic, ki deluje pod okriljem Mestne občine Ljubljana. Društvo se je tudi tokrat odzvalo brez oklevanja in dne 11. decembra 2020 poslalo dopis na omenjeno Komisijo.

Razveselili smo se tudi novice, da je po 12 letih, natančneje dne 15. septembra 2021, Margarita Maria Dolinar direktorju Arhiva Republike Slovenije dr. Bojanu Cvelfarju kot predstavniku ADS predala sklep, s katerim je preklicala prepoved razpečevanja publikacije Viri 28–29: *Bojevnika za svobodo in slovenstvo: Francè Dolinar – Ruda Jurčec: epistolae 1947–1975*, ki je izšla leta 2009.

Omare, v katerih je bila shranjena publikacija, so sedaj odpečatene in izvodi na voljo javnosti.

Žal so mandat zaznamovali tudi manj prijetni in predvsem žalostni trenutki. Med letoma 2020 in 2021 smo se poslovili od številnih kolegic in kolegov, katerih odhod je pustil veliko praznino v naših vrstah. Številni od nas smo tako izgubili znance, sodelavce in prijatelje, ki jih nismo spoštovali le kot pomembne strokovnjake, tvorce slovenske arhivistike, ampak tudi kot vzornike in zaupnike, od katerih smo se tudi po osebni plati lahko veliko naučili. Pravzaprav bi moral na tem mestu omeniti preveč oseb, ki jih ni več med nami. Gotovo ima vsak izmed nas še posebej pred očmi koga izmed pokojnih kolegov in kolegic. Tako je tudi prav, saj naš spomin nanje tvori kopica toplih utrinkov iz strokovnega in zasebnega življenja dragih oseb, ki jih niti z dolgim naštevanjem številnih dosežkov in zaslug ne moremo zaobjeti. A naj nam bodo ti spomini tako znak hvaležnosti kot tudi navdihnjenje, da pogumno stopamo po poti, ki so jo ponosno trasirali naši dragi preminuli člani.

Novim ciljem naproti ...

Ob izteku svojega, z epidemijo in vsemi spremljajočimi težavami zaznanovanega predsedniškega mandata, se želim zahvaliti vsem, ki so na kakršen koli način pripomogli k uresničitvi zastavljenih ciljev. Za nami sta dve izrazito nepredvidljivi leti, v katerih se je Društvo spoprijelo z novimi izzivi, pri čemer sta iznajdljivost in potrpežljivost postali ključni vrlini vsakega izmed nas. To je bil temelj našega vsakdanjega delovanja, medtem ko je za uresničevanje vizije in poslanstva Društva bilo v teh spremenjenih okoliščinah treba domisliti in narediti še marsikaj drugega. Pri tem so se posebej izkazali posamezni organi društva, zato moja zahvala za njihovo strokovno delo in tvorno sodelovanje. Spregledana ne bo ostala niti prisrčna podpora ostalih članov, ki sem je bil deležen ves čas svojega predsedovanja. Naj ob tem tudi prihodnjemu predsedniku zaželim veliko mero vztrajnosti in potrpežljivosti; prepričan sem, da mu bodo kolegice in kolegi iz vodstvenih organov društva nudili tako nesebično podporo, kot sem je bil deležen sam. To pomoč pooseblja vselej iznajdljiva tajnica društva **Tanja Žohar**; zaradi vseh njenih koristnih in utemeljenih nasvetov bom še dolgo ostal njen dolžnik.

Matej Muženič, predsednik Arhivskega društva Slovenije

Okrogla miza – Nedostopnost arhivskega gradiva zaradi varstva občutljivih podatkov

30. zborovanje ADS, Rimske Toplice, 1. oktober 2021

Na 30. zborovanju Arhivskega društva Slovenije v Rimskih Toplicah je 1. oktobra 2021 potekala okrogla miza na temo nedostopnosti arhivskega gradiva zaradi varstva občutljivih podatkov. Okrogla miza je nadaljevanje kolokvija o razlagi arhivske zakonodaje, ki ga je društvo pripravilo 5. februarja 2020, vendar je nadaljnjo obravnavo zamaknila epidemija koronavirusne bolezni covid-19.

V nadaljevanju sledi zapis razgovora okrogle mize, na kateri so mag. Urban Brulc, Tadej Cankar, dr. Bojan Cvelfar in mag. Nada Čibej (njihove predstavitve najdete na koncu tega prispevka) odgovarjali na vprašanja, ki so jih zaposleni v slovenskih arhivih v ta namen posredovali društvu v obdobju 2019–2020.